

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE Historický ústav FF UHK

Otmar Vaňorný, učitel a překladatel antické literatury

Anna Hromádková

Diplomová práce Anny Hromádkové si klade za cíl „vytvořit ucelený a souvislý obraz o Otmaru Vaňorném“, významném klasickém filologu a překladateli Homéra a Vergilia či češtiny. Jde o nesporně ambiciózní cíl, neboť biografie nepatří ke snadno naplnitelným historiografickým žánrům, v rámci kvalifikačních prací spíše naopak. Bohužel, tato inherentní obtížnost se na výsledku podepisuje, neboť kombinace pramenné základny a zaujetí autorky vybranými aspekty Vaňorného života vedly ke vzniku textu, jenž podává obraz nepřiliš ucelený a do jisté míry plochý. Text má však i přesto mnohá pozitiva a z hlediska faktografického poznání života subjektu v kontextu jeho profesní dráhy je nepochybně přínosem.

Předložená práce je strukturována chronologicky a pokrývá Vaňorného profesní růst do předního klasického filologa od gymnaziálních let přes univerzitní studia a následně učitelské působení na gymnáziích v jižních Čechách, v Hradci Králové a konečně ve Vysokém Mýtě. S nástupem do pozice profesora vysokomýtského gymnázia pak práce přechází do své druhé roviny, a to analýzy Vaňorného odborné překladatelské činnosti, včetně její reflexe v dobovém odborném tisku. Celý text pak symbolicky vrcholí vydáním hlavních děl, tedy překladů Homéra a Vergilia, na počátku 30. let, a tím biografie také končí. Namísto komplexního biografického textu se tak jedná de facto o profesní životopis, kdy témata jako nesporně zajímavý osobní život a postoje středoevropského intelektuála přelomu a počátku století zůstávají prakticky oslyšena, což je velká škoda. Je totiž zjevné, že Vaňorný by mohl v mnohém sloužit jako typický vzorek.

Výše nastíněná struktura je nepochybně (mezi jinými) důsledkem i stavu pramenné základny, kdy práce stojí a padá na doposud nevyužitém fondu několika desítek kartonů rodinné pozůstalosti rodiny Vaňorných, uložené v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě. Fond sice obsahuje i zajímavé prameny osobní povahy, především obdrženou korespondenci, a autorka tyto vhodně doplňuje edicemi především korespondence s kolegy filology, z velké části se v něm však nachází záplava úředních a kvalifikačních listin, jež pak práci téměř nevyhnutelně směřují výše uvedeným kurzem. Ve vztahu k pramenům také práce vykazuje na této úrovni vcelku zásadní nedostatek, a to zmatení pojm. „Novinové články a recenze“ Vaňorného díla a přednášek autorka označuje za „zdroj literatury“ (s. 9) a jako takové je i zařazuje do bibliografického přehledu. Ty jsou však v biografickém textu pramenem.

Coby pramen pak autorka využívá i samotné překlady, jež s pomocí sekundární literatury podrobuje spíše povrchnímu filologickému popisu.

Výsledný text je tak především faktografickým přehledem Vaňorného kariéry pedagoga a klasického filologa, často velice podrobným. I tak v něm však lze zahlédnout záblesky zajímavých momentů, jako jsou např. téměř idealizovaný popis zásadního významu středního školství pro formování „národního vědomí“ rodícího se českého *Bildungsbürgertum* na příkladu jednoho člověka, či následné opakované prosakování nacionální perspektivy do všech oblastí života subjektu (což autorka náznakově dokladuje na základě vzpomínek či korespondence). Za nejzajímavější, byť krátkou pasáž pak považuji náhled života univerzitního studenta v Praze/začínajícího učitele na periferii v 80. letech 19. století, kdy autorka až trestuhodně zběžně využívá dochovanou korespondenci rodině. Místy je až fascinující sledovat, jak efektivně a překvapivě čtivě dokáže autorka dedukovat/interpretovat strohé informace z dokumentů jak jsou vysvědčení či záznamy o zkouškách, na některých místech však tyto dedukce přecházejí až v přímý přepis plný nadbytečných detailů.

Autorčino zaujetí pro věc, resp. subjekt, je evidentní a chvályhodné, místy se nicméně zdá, že stojí v cestě interpretaci, kdy práce ve výsledku pouze naplňuje již předem zformovaný obraz vzdělance a případné odchylky od tohoto vzorce sice zaznamená (což je dobře), leč přechází (což je škoda) – viz např. propad v hodnocení Vaňorného studijních výsledků. Podobně s tématem „národního probuzení“ pracuje autorka spíše esencialisticky, kdy si její subjekt pod vlivem svého učitele „uvědomil, že je součástí českého národa“, jako by toto uvědomění souviselo s objektivní existencí národní entity. Tento přístup k národní sebeidentifikaci je však v současné literatuře spíše překonaný. Práce také Vaňorného (možná pod vlivem pramenů, což ale není omluva) vidí do značné míry ve „slonovinové věži“, zcela mimo čas a prostor okolního vývoje. Nejen, že mu až na zběžnou zmínku o sňatku upírá osobní život a vůbec rozměr mimo profesní existenci; ještě více je to patrné na naprostém pomíjení dějinného vývoje, který se přitom Vaňorného nepochybně dotýkal. Studoval tak sice v době bouřlivého dělení pražské univerzity, ale text toto nijak nereflexuje. Reflektují to prameny? Na které univerzitě vlastně dostudoval, když byl opětovně zapsán r. 1884, tedy po jejím rozdělení? Co v tomto kontextu autorka myslí „říšskými univerzitami“? Jak Vaňorného život, postoje a názory na svět (když ne profesní dráhu) ovlivnila první světová válka, vznik ČSR, zkušenost 20. a 30. let, či okupace a druhá světová válka? Nic z toho není v práci byť jen zmíněno, což v biografii působí – zvláště. Pokud přijmeme argument, že text je především profesní biografií, nabízí se naopak otázka o zasazení do kontextu reality učitelské profese. Autorka sice zmiňuje „nařízení“ ovlivňující Vaňorného kariéru (ukončení supletství, „zestátnění“ gymnázia – co je tím myšleno?), leč velmi nekonkrétně. V takto pojaté práci by ale bylo záhodno tento kontext (jednotlivé normativní změny, nařízení opatření, jejich důvody, atd.) specifikovat, nejlépe s pomocí bohaté existující literatury k dějinám c. a k., resp. československého školství.

Za symptomatickou pro jistou jednorozměrnost práce lze považovat i její samotnou chronologii, jež prakticky končí ve chvíli, když Vaňorný získává místo na gymnáziu ve Vysokém Mýtě a text se v tu chvíli mění v analýzu jeho kariéry překladatele. Z hlediska textu-biografie to považuji za nešťastné a téměř se zdá, že se autorka nemohla rozhodnout, jaký druh díla vlastně chce psát. Samotná analýza Vaňorného odborné činnosti je pak založena na spíše povrchním filologickém popisu, částečně závislém na již existující literatuře, na druhou stranu záslužně přináší přehled dobových reflexí. Bohužel, autorka, zřejmě zcela pohlcena Vaňorným-filologem, pomíjí texty, které její subjekt vyprodukoval na jiná témata, jež by mohly pomoci odhalit širší kontext jeho názorového ukotvení a přinést tak do jeho obrazu další rozměr (viz např. sotva zmíněné texty věnované výchově mládeže z r. 1941). Pokud tedy byl cílem práce „ucelený a souvislý obraz“, je třeba konstatovat, že tento cíl se podařilo naplnit pouze zčásti a neúplně. Na vině je zřejmě i pramenná základna, nelze se však zbavit dojmu, že autorka sama se jí nechala řídit natolik, že k jednorozměrnému výsledku přispěla též. I přesto je však její práce přínosem coby vhled do kariéry dobového intelektuála, i jako faktograficky kontextuální doplnění Vaňorného životního díla coby filologa – v tomto rozměru text v zásadě funguje a přijmeme-li jeho smysl v takto omezené podobě, je třeba jej považovat za úspěch.

Z formálního hlediska je práce zpracována kvalitně, snad jen místy autorka používá až příliš šroubovaný (archaický?) slovník, viz např. „mladíkova erudice na c. k. Karlo-Ferdinandově Univerzitě“ (opravdu erudice?) či termín „examinand“. Vaňorný také občas „vzpomíná na *jeho* studentská léta“ (správný tvar svá), v práci dochází k nevhodnému zdvojování poznámek (viz pozn. 16, 17) a nejsem si úplně jist, zda se Arne Novák opravdu uváděl s dlouhým é. Ve všech případech se však jedná o drobnosti a běžné šotky.

I přes výše uvedené komentáře považuji práci Anny Hromádkové za relativně zdařilou a bez nejmenšího zaváhání ji doporučuji k obhajobě.

V Olomouci dne 9. srpna 2023

.....

doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.